

Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Full delaktighet för alla

Uppsala kommun har sedan 2016 ett program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Programmet ska styra arbetet framåt med att göra Uppsala mer tillgängligt och inkluderande för alla. Programmet syftar också till att öka medvetenheten om situationen för personer med olika funktionsnedsättningar och motverka stigmatisering.

Utifrån programmet har det tagits fram en handlingsplan som innehåller tydliga åtgärder och mål. Målet med handlingsplanen är att alla som bor i Uppsala ska kunna delta fullt ut i samhället. För personer med funktionsnedsättning innebär det att upplevelsen av frihet, självbestämmande och delaktighet ska stärkas. Det gäller oavsett behov av särskilt stöd via kommunala insatser eller inte.

Programmet och handlingsplanen har arbetats fram i samarbete mellan tjänstepersoner, förtroendevalda i kommunen och funktionsrättsföreningar. Genom att följa upp arbetet och fokusera på de mest prioriterade områdena höjer vi ambitionsnivån för funktionshinderpolitiken.

Erik Pelling
Kommunstyrelsens ordförande
i Uppsala kommun

Pia Ek
Ordförande för Funktionsrätt
i Uppsala kommun

Handlingsplanen gäller för tidsperioden 2025–2027.

Aktiverande styrdokument

Datum: 2025-11-05

Diarienummer: KSN-2025-03414

Beslutsfattare: Kommunstyrelsen

Inledning

Sverige ställde sig bakom FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2008. Det innebär att Uppsala kommuns verksamheter ska vara tillgängliga för alla och ett funktionshinderpolitiskt program arbetades fram 2016.

Viktiga förändringar sedan 2016

Sedan programmet beslutades 2016 har handlingsplanen tagit hänsyn till Agenda 2030. Arbetssätt och språkbruk om funktionsrätt har även utvecklats och år 2017 beslutade riksdagen om ett nytt mål för funktionshinderpolitiken. Målet är: *att med FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund.*

För att nå det nationella målet ska politiken fokusera på fyra områden. De är universell utformning, identifiera och åtgärda tillgänglighetsbrister, individuellt stöd och att förebygga och motverka diskriminering.

Det finns fortfarande strukturella hinder som stänger ute personer med funktionsnedsättning från att delta i samhället på lika villkor som andra. Handlingsplanen är ett verktyg för att ta bort hinder och se till att kommunen är tillgänglig för alla som bor och vistas här. Programmet har nio prioriterade målområden som utgår från FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. För varje målområde finns framtagna åtgärder och indikatorer.

Handlingsplanen går att läsa på [uppsala.se/handlingsplan-for-full-delaktighet](https://www.uppsala.se/handlingsplan-for-full-delaktighet).

Programmets nio målområden:

1. Demokrati och inflytande
2. Bemötande och kompetens
3. Information och kommunikation
4. Fysisk tillgänglighet
5. Utbildning
6. Arbete och sysselsättning
7. Bostad
8. Vardags- och familjeliv
9. Kultur, fritid, idrott och hälsa

Några viktiga begrepp

Brukare

En person som får, eller som är föremål för en utredning om att få, individuellt behovsprövade insatser via socialtjänsten. Brukare som definition ska inte användas i tilltal till individ utan beskriver en större och generell grupp.

Brukarrevision

Är en metod där personer med egen erfarenhet av en viss verksamhet granskar och utvärderar denna ur ett brukarperspektiv, i syfte att förbättra kvaliteten och öka brukarinflytandet. Revisionen bygger på intervjuer eller enkäter.

Civilsamhälle

Är en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans. I civilsamhället finns aktiva aktörer som kan vara en ideell förening, socialt företag, trossamfund, stiftelse, ekonomisk förening eller andra ideellt engagerade.

Funktionsrätt

Handlar om rätten att kunna fungera i olika situationer oavsett funktionsnedsättning och oavsett vilka hinder som finns inom olika samhällsområden. Funktionsrätt Uppsala kommun är en ideell förening som samlar flera

funktionsrättsföreningar och arbetar för att förbättra villkoren för personer med funktionsnedsättningar i Uppsala.

Funktionsnedsättning

Är en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga som orsakats av en medfödd eller förvärvad skada. Oavsett vilka funktionsnedsättningar en person har är det människan som står i centrum. På samma sätt som en patient inte är sin sjukdom, är inte heller en person sin funktionsnedsättning.

Funktionshinder

Hade tidigare samma betydelse som ordet funktionsnedsättning, men Socialstyrelsen definierar det nu som: en begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Ordet beskriver de begränsningar som personer med funktionsnedsättning kan möta i sin omgivning och som påverkar tillgängligheten.

Normmedvetet förhållningssätt

Ett normmedvetet förhållningssätt handlar om att synliggöra och möjliggöra eller förstärka de normer som är bra och att utmana och ändra de normer som begränsar.

Principen om Universell utformning

Att arbeta med principen om universell utformning handlar om att skapa fungerande lösningar för så många som möjligt. Då inkluderas fler från början utan att behöva göra anpassningar i efterhand. Målet är ett inkluderande samhälle där fler kan delta på lika villkor.

Samordnad individuell plan (SIP)

När en person har behov av att samordna insatser från socialtjänsten och hälso- och sjukvården har de rätt till en SIP. Kommunen och regionen tar då tillsammans fram en individuell plan där det ska framgå bland annat vilka insatser som behövs och vilken verksamhet

som gör vad. Det går även att bjuda in andra verksamheter men endast socialtjänsten och hälso- och sjukvården omfattas av lagen.

Tillgänglighet

Tillgänglighet är en förutsättning för delaktighet. När samhället är utformat på ett tillgängligt sätt kan alla delta på lika villkor – både i inne- och utemiljöer. Delaktighet innebär att självständigt kunna påverka sitt liv och vara en aktiv del i samhället.

Mål för full delaktighet

Här kan du läsa om programmets målområden och åtgärder.

Ett **mål** beskriver vad Uppsala kommun vill uppnå.

En **åtgärd** är något kommunen gör för att uppnå målet.

Målmråde 1 – Demokrati och inflytande

Personer med funktionsnedsättning ska ha samma makt över sina liv som andra i Uppsala kommun. Alla ska kunna bidra efter sin egen förmåga, ta del av information och göra sin röst hörd. Delaktighet och tillgänglighet vid allmänna val ska garanteras för alla medborgare oavsett funktionsnedsättning.

Kommunen ska utveckla och använda metoder, strukturer och system för brukarinflytande. Personer med funktionsnedsättning och brukarorganisationernas erfarenheter och kunskaper ska tas till vara både i kommunens verksamheter och inför beslut.

Mer specifikt ska en konsekvensanalys kring tillgänglighet och delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning alltid göras och dokumenteras i underlagen inför politiska beslut.

Återkommande dialoger och samverkan ska ske mellan företrädare för Uppsala kommun, personer med funktionsnedsättning, brukare, närstående och brukarorganisationer.

Åtgärder

1. Säkerställa att konsekvensanalyser för personer med funktionsnedsättning genomförs och dokumenteras inför politiska beslut.
2. Följa upp att det är tydligt för personer med funktionsnedsättning hur synpunkter kan lämnas, hur de hanteras och att de som lämnat synpunkter upplever att de fått återkoppling.
3. Skapa förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att vara delaktiga och verksamma i beslutsforum. På individnivå, nära verksamheterna och i politiken.
4. Funktionsrättsrådet ska skapa fler dialogforum mellan nämnder och funktionsrättsrörelsen där det idag saknas.
5. Utveckla och använda brukarrevisioner för att synliggöra brukares perspektiv på kommunens verksamheter.
6. Stärka samarbetet med funktionsrättsorganisationer så att de kan utgöra en informationskanal inför valet 2026.

Målområde 2 – Bemötande och kompetens

Personer med funktionsnedsättning ska bemötas med kunskap och respekt av medarbetare i kommunens verksamheter. De ska ha riktiga möjligheter att bestämma i frågor som gäller dem och erbjudas personcentrerat och samordnat stöd.

Samordnad individuell plan (SIP) ska implementeras och användas. Uppsala kommun ska samarbeta med myndigheter för att förhindra att personer med funktionsnedsättning faller mellan organisatoriska mellanrum.

Medarbetare vars arbete berör frågor som om personer med funktionsnedsättning ska ha rätt kompetens. Kompetensutveckling om tillgänglighet och delaktighet ska utgå från brukarnas perspektiv.

Förtroendevalda ska få utbildning i bemötande och värdegrundsfrågor som gäller personer med funktionsnedsättning.

Åtgärder

1. Säkerställa att medarbetare har rätt kompetens för att bemöta personer med olika funktionsnedsättningar och hantera frågor genom prioriterade satsningar.
2. Förbättra samarbetet mellan myndigheter, civilsamhället och Region Uppsala kring samsjuklighet för att minska brister i samordning mellan huvudmännen.
3. Utveckla arbetssätt som gör att undersökningar om bemötande används för att göra anpassningar efter behov hos personer med funktionsnedsättning.

Målnråde 3 – Information och kommunikation

I Uppsala ska alla kunna ta del av information och kommunicera utifrån sina egna förutsättningar.

Kommunala verksamheter ska informera på ett sätt som är tillgängligt för alla och stöd ska finnas för att kunna utveckla sin kommunikativa förmåga.

Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) ska användas, spridas och vidareutvecklas inom hela kommunen.

Åtgärder

1. Ta fram rutiner som gör det lättare för alla att förstå information, beslut och beslutsprocesser i myndighetsutövande.
2. Ta fram arbetssätt för kompetenshöjande insatser tillsammans med civilsamhället så att personer med funktionsnedsättning får ökad kompetens och större delaktighet. Målgruppens behov, erfarenheter och kunskaper ska tillvaratas i arbetet.
3. Samordna kommunens arbete för ökad IT-kunskap hos invånare med funktionsnedsättning.
4. Systematisera arbetet med att göra kommunens information tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Bland annat med kompletterande kommunikation (AKK) samt lättläst svenska.

Målområde 4 – Fysisk tillgänglighet

Alla ska kunna förflytta sig tryggt, vistas i och använda Uppsalas inne- och utemiljöer. Tillgängligheten i offentliga lokaler och närliggande utomhusområden ska förbättras.

Resor med färdtjänst och andra samhällsbetalda transporter ska vara trygga, pålitliga och anpassade efter individens behov. Antalet parkeringsplatser för rörelsehindrade ska öka för att förbättra tillgången till det offentliga rummet.

Åtgärder

1. Öka delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning som brukare eller representant i funktionsrättsföreningar.
2. Definiera vad universell utformning innebär i Uppsala kommun och tillämpa principen vid nybyggnation, underhåll och ombyggnationer.
3. Använd ett hälsoekonomiskt perspektiv i samhälls- och bostadsplanering för att visa och prioritera hälsovinster med tillgängliga och inkluderande miljöer.
4. Utveckla arbetssätt för att utvärdera tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning i Uppsala kommuns offentliga miljöer. Målgruppens behov och erfarenheter ska vägleda metodens utformning.
5. Säkerställa att resenärer och funktionsrättsföreningar har inflytande över samhällsbetalda persontransporter. Resor ska vara trygga, tillförlitliga och anpassade till individens behov.

Målmråde 5 – Utbildning

Alla barn, ungdomar och vuxna ska kunna utbilda sig och få det stöd de behöver för att nå kunskapsmålen och använda sin kunskap och förmåga i vardagslivet.

Utbildningsmiljön ska vara utformad så att alla kan delta oavsett funktionsnedsättning och även vara tillgänglig för vårdnadshavare och besökare.

Elever från olika skolformer ska mötas för att motverka fördomar mot barn och unga med funktionsnedsättning.

Åtgärder

1. Erbjud lära och skolpersonal kompetensutveckling och skapa arbetssätt för att kunna stötta elever med funktionsnedsättning att delta i undervisning och nå sina mål.
2. Förbättra samordningen mellan förvaltningar så att barn, unga och vuxna med bristande skolgång kan delta i utbildning och nå sina mål oavsett skolform.
3. Erbjud fritidsklubbar, fritidsgårdar och kulturskolor utbildning i tillgänglighet och delaktighet.

Målsråde 6 – Arbete och sysselsättning

Uppsala kommun ska vara ett föredöme som arbetsgivare och även verka för att privata arbetsgivare tar sitt ansvar så att personer med funktionsnedsättning kan finna, få och behålla ett arbete. Antalet anpassade arbetsplatser, arbetsuppgifter och arbetstider ska öka, så att alla kan arbeta utifrån sin förmåga och förutsättningar. Kommunen ska också stärka möjligheten till meningsfull sysselsättning för dem som har svårt att få ett ordinarie arbete på grund av sin funktionsnedsättning.

Tillgången till praktikplatser för personer med funktionsnedsättning, t.ex. elever från anpassad gymnasieskola, ska öka.

Åtgärder

1. Öka antalet anställda med funktionsnedsättning i kommunens verksamheter genom normmedveten rekrytering, inkluderande arbetsplatser och anpassade anställningsvillkor.
2. Skapa ett bredare utbud av arbetsmarknadsinsatser genom ökad samverkan i kommunen och mellan kommun, närings- och föreningsliv.
3. Stärka samarbetet mellan förvaltningar så att fler kan etablera sig på arbetsmarknaden eller fortsätta studera efter avslutad skolgång i anpassad gymnasieskola.
4. Utveckla och stöd effektiva arbetssätt för att personer med funktionsnedsättning ska närma sig arbetsmarknaden.

Målnråde 7 – Bostad

Alla ska ha och kunna leva i en bostad som är anpassad efter deras behov. Tillgänglighet och användbarhet i nyproducerade bostäder ska säkras.

Personer med beslut om särskilt boende på grund av funktionsnedsättning ska få större möjlighet att välja bostad och flytta.

Uppsala kommun ska utreda alternativ för att säkerställa att en funktionsnedsättning inte leder till högre boendekostnader.

Skyddade boenden ska vara tillgängliga för alla, även personer med funktionsnedsättning.

Åtgärder

1. Utveckla samarbetet mellan brandförsvaret och funktionsrättsrörelsen så att fler har individanpassat brandskydd.
2. Stärka förutsättningarna för digital delaktighet bland annat i hemmet för personer med funktionsnedsättning utifrån principen digitalt först. Bland annat ska individen ha tillgång till internet för att kunna använda välfärdsteknik och digitala lösningar på ett informationssäkert sätt.

Målområde 8 – Vardags- och familjeliv

Personer med funktionsnedsättning och deras närstående ska få stöd för att vardagen och familjelivet ska fungera bra. Alla ska kunna leva så självständigt som möjligt, utifrån egna önskemål och med respekt för privatlivet.

Barn med funktionsnedsättning och deras familjer ska få det stöd de behöver för att barnet ska uppleva samma rättigheter och friheter som andra barn.

Personer som har beslut om särskilt boende ska ha möjlighet att bo tillsammans med någon annan.

Samordningen av insatser till barn med omfattande funktionsnedsättningar ska utökas och förbättras.

Åtgärder

1. Utveckla nya arbetssätt och stöd tidigare framtagna arbetssätt för samordning och samhandläggning så att personer med funktionsnedsättning får stöd på ett samlat sätt.
2. Öka inkludering för personer med funktionsnedsättning och funktionsrättsorganisationerna i att ta fram och genomföra aktiviteter som berör dem.

Målmråde 9 – Kultur, fritid, idrott och hälsa

Alla ska ha samma förutsättningar att kunna delta i kulturliv, fritidsverksamhet, idrott och hälsofrämjande aktiviteter. Den fysiska tillgängligheten till kultur i Uppsala ska öka, och fritidshem, fritidsklubbar, fritidsgårdar, lekplatser och kulturskola ska vara öppna och tillgängliga för alla barn och ungdomar.

Utbudet av motionsalternativ ska öka och bli mer tillgängliga. Föreningar och andra aktörer som erbjuder anpassade motions- eller kulturaktiviteter ska erbjudas utbildning och stöd.

Åtgärder

1. Säkerställa att information om var tillgängliga lekmiljöer och utegym finns så att personer med funktionsnedsättningar kan använda dem.
2. Minska ofrivillig ensamhet för personer med funktionsnedsättning genom att undersöka behov hos målgruppen för att möjliggöra socialt deltagande.
3. Utredda hur ansvaret för kultur och fritidsaktiviteter ser ut för barn med funktionsnedsättning i åldern 10–13 år för att säkra deltagande på lika villkor.
4. Säkra samordningen för kultur- och fritidsutbudet för vuxna med funktionsnedsättning så att det gynnar personer med funktionsnedsättning.
5. Förbättra samarbetet för ökad tillgänglig information om kulturupplevelser.
6. Samarbetet mellan civilsamhällets aktörer, exempelvis intresseorganisationer och kultur- och idrottsföreningar ska förbättras för att personer med funktionsnedsättning ska öka sitt deltagande både i föreningslivet och tillhörande aktiviteter.

Uppföljning

Omsorgsnämnden har övergripande ansvar för program och handlingsplan för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Nämnden ska följa upp programmet och handlingsplanen varje år inom ramen för den ordinarie uppföljningen.

Kommunstyrelsen kan ändra handlingsplanen vid behov. Ändringar ska förberedas tillsammans med kommunala nämnder, bolag och funktionsrättsföreningar, vilket också har gjorts med denna handlingsplan.

Alla nämnder och bolagsstyrelser ska varje år redovisa hur deras arbete har bidragit med att nå målen i programmet för full delaktighet till kommunstyrelsen.

Som stöd i uppföljning av handlingsplanen ska workshops och dialoger genomföras med barn, unga och vuxna som berörs samt representanter från funktionsrättsrörelsen. Fördjupade brukarrevisioner kan också användas som del av uppföljningen.

Referensdokument

Internationellt

FN (2015). Agenda 2030. De globala målen för hållbar utveckling.

FN (1948). Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna.

FN (2006). Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

FN (1989). Konvention om barnets rättigheter.

Nationellt

Diskrimineringslag (2008:567, ändrad 2014:958)

Folkhälsomyndigheten (2014)

Kunskapsguiden (2024). Behandling vid samsjuklighet.

Lag (1997:736) om färdtjänst.

Lag (1979:558) om handikappanpassad kollektivtrafik.

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

MFD (2023). Mål och inriktning för funktionshinderspolitiken.

MFD (2024). Principen om universell utformning.

Plan- och bygglag (2010:900)

Regeringen (2024). Mål för funktionshinderspolitiken.

Skolverket (2016). Hela lärmiljön – avgörande för en inkluderande skola.

Socialtjänstlag (2025:400)

Socialstyrelsen (2025). Termbanken.

Regionala och lokala dokument

Region Uppsala, Infoteket (2023). Om alternativ och kompletterande kommunikation (AKK).

Uppsala kommun (2020). Policy för digital transformation.

Uppsala kommun (2023). Mål och budget 2023 med plan för 2024–2025.

